

PERSIE - ÍRÁN

Stručný politický a náboženský vývoj

Marek Čejka

ÍRÁN - PERSIE

CARTE DE PERSE
dressée pour l'usage du ROY
Par G. Delisle premier Geographe de S.M. de Chastillon Royale des Sciences
A PARIS
Chez l'Auteur sur le Quay de l'Horloge vis à vis de S. Me Decembre 1724

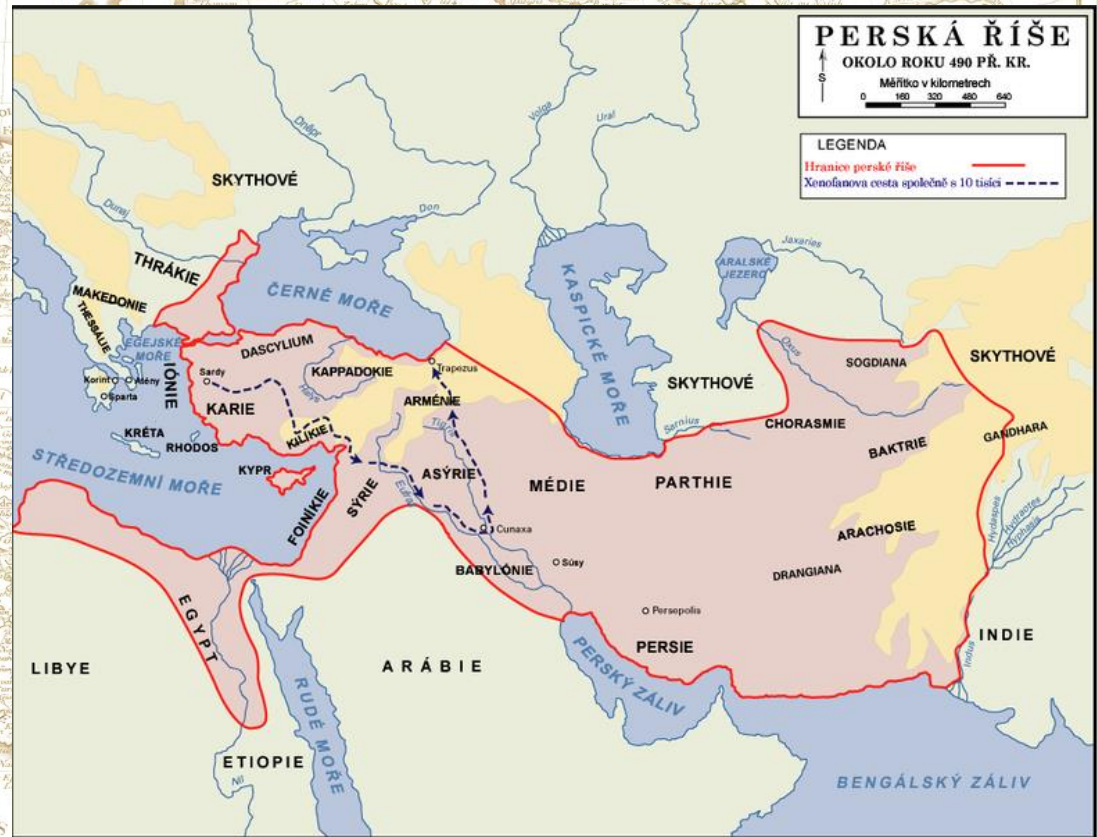
Pojmy „Írán“ a „Persie“ jsou zaměnitelné (ve smyslu „Nizozemí“ a „Holandsko“)

Perská říše:

- Staroperská (550–330 př. n. l.) – Kýros, Dareios, Xerxes, ...
Achajmenovci - Persepolis
- Nová (224–651 n. l.) – Sásánovci
- hedvábná stezka

Další vládcí nad územím:

- Alexandr Veliký,
- makedonští Seleukovci,
- parthští Arsakovci
- Arabové (islamizace)
- Ummájovci
- Abbásovci
- Mongolové
- říše Timúra Tamerlána
- dynastie Sáfíovců
(1501–1736/1773 – šíitský
islám státní náboženství)
- dynastie Kadžárovců (1794 – 1925)

PERŠANÉ

- Indoevropané
- Jazyk farsí – perština
- Spojování s obdobím ještě před 1. perskou říší
- Jedna etnicita avšak různé náboženské identity:
 - Ší'itští muslimové, zoroastriáni, křesťané, židé, baháisté, někdy i sunnité

Peršané

Zoroaster

Kýros II.

Dareios I.

Artemisia I.

Šápúr II.

Máni

Geber

Al-Chorezmi

Babak Khorramdin

Rhazes

Farábí

Firdausi

Aliboron

Avicenna

Omar Chajjám

Nizami Ganjavi

Sa'dí

Tusi

Rúmi

Háfiz

Mumtaz Mahal

Mohammad Reza Šadžarian

Googoosh

Asghar Farhádi

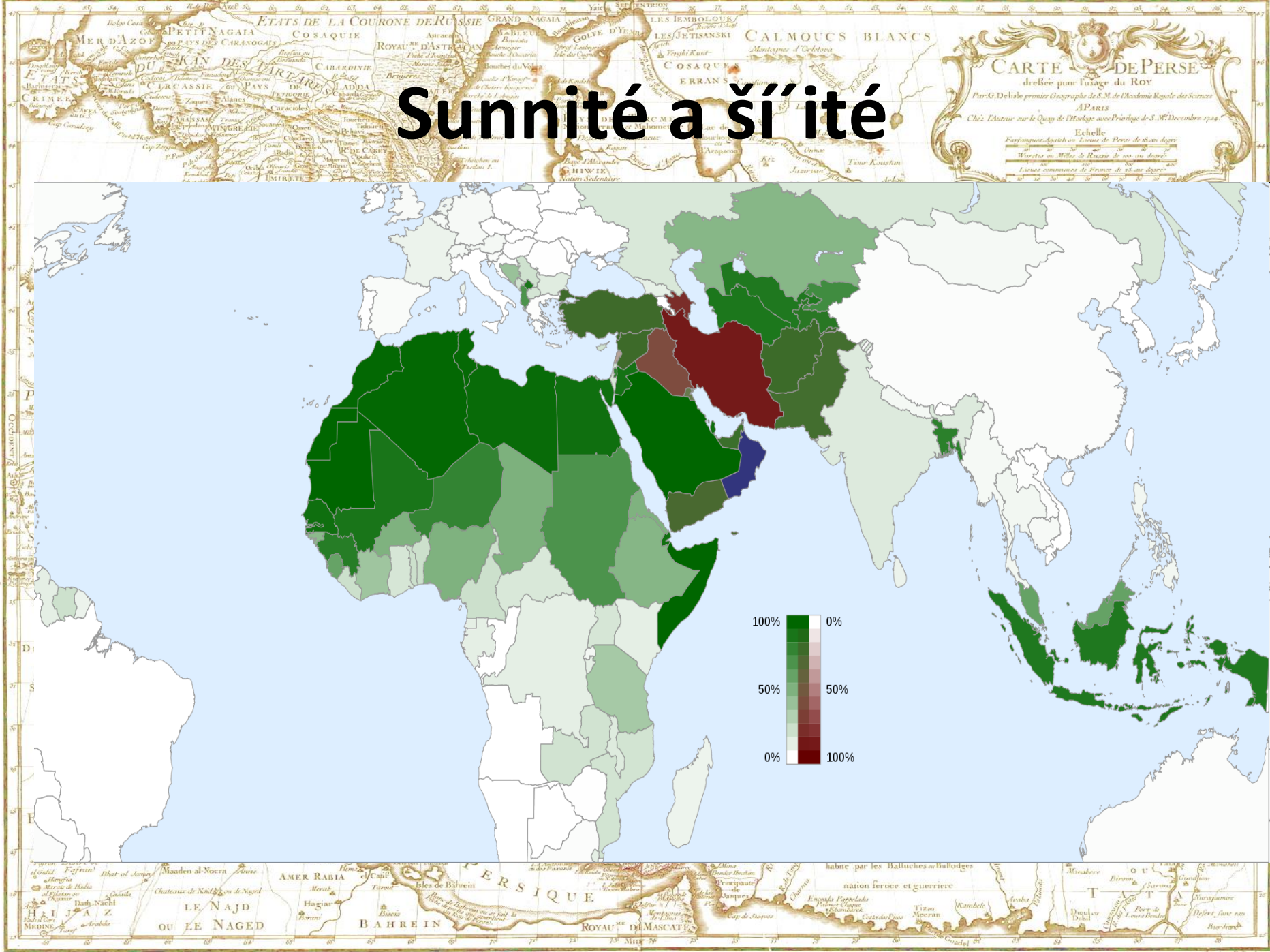
Leila Hatami

NÁBOŽENSTVÍ V ÍRÁNU

- Ší'itští muslimové (90% z celkových cca 75 miliónů)
- Sunnitští muslimové (8%)
- Křesťanství (1%)
 - Výrazné jsou arménské církve (až 200 000)
 - Chaldejská církev
 - Asyrská církev
- Zoroastrianismus
- Judaismus
- Baháismus

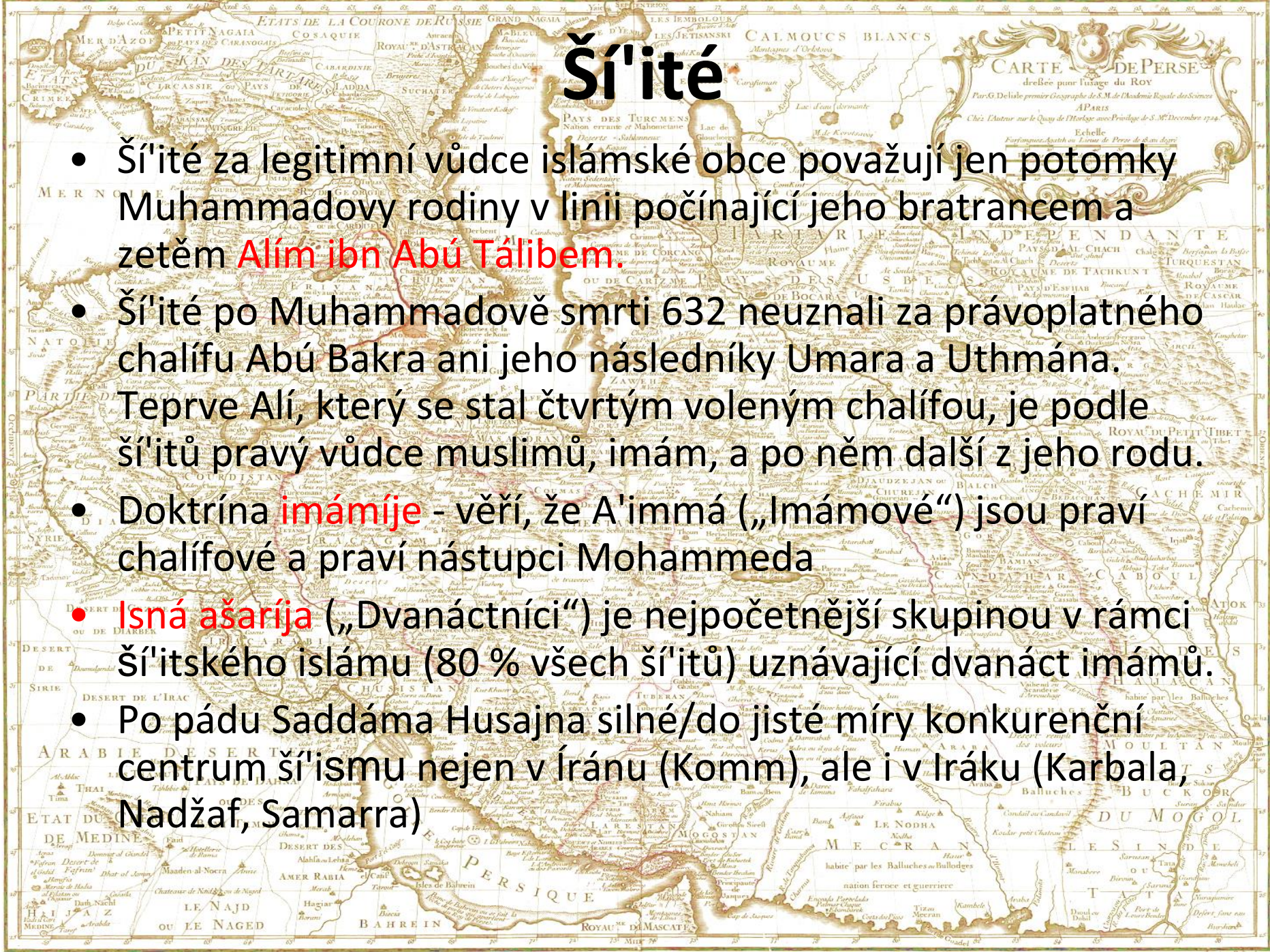

Sunnité a ší'ité

Ší'ité

- Ší'ité za legitimní vůdce islámské obce považují jen potomky Muhammadovy rodiny v linii počínající jeho bratrancem a zetěm **Alím ibn Abú Tálibem**.
- Ší'ité po Muhammadově smrti 632 neuznali za právoplatného chalífu Abú Bakra ani jeho následníky Umara a Uthmána. Teprve Alí, který se stal čtvrtým voleným chalífou, je podle ší'itů pravý vůdce muslimů, imám, a po něm další z jeho rodu.
- Doktrína **imámíje** - věří, že A'imám („Imámové“) jsou praví chalífové a praví nástupci Mohammeda
- **Isná ašarija** („Dvanáctníci“) je nejpočetnější skupinou v rámci ší'itského islámu (80 % všech ší'itů) uznávající dvanáct imámů.
- Po pádu Saddáma Husajna silné/do jisté míry konkurenční centrum ší'ismu nejen v Íránu (Komm), ale i v Iráku (Karbala, Nadžaf, Samarra)

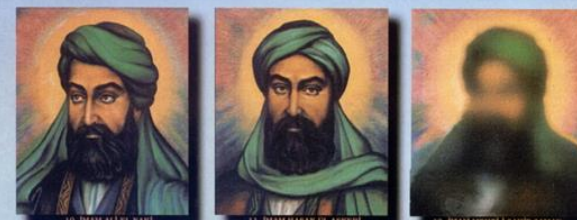

12 imámů

- **Alí ibn Abú Tálíb** (600–661)
- Hasan ibn Alí (625–669)
- Husajn ibn Alí (626–680)
- Alí ibn Husajn (658–713)
- Muhammad ibn Alí (676–743)
- Dža'far as-Sádik (703–765)
- Músa ibn Džafar (745–799)
- Alí ibn Músa (765–818)
- Muhammad ibn Alí (810–835)
- Alí ibn Muhamad (827–868)
- Hasan al-Askarí (846–874)
- **Muhammad al-Mahdí „Skrytý imám“**
(868–současnost)

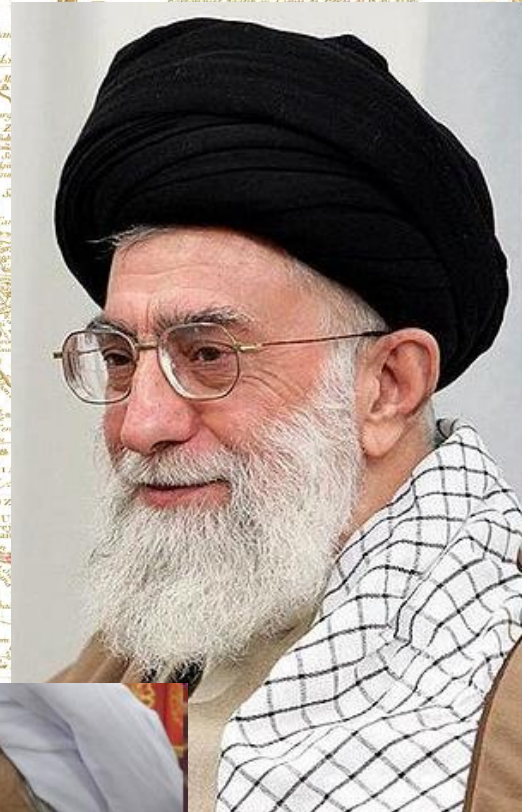
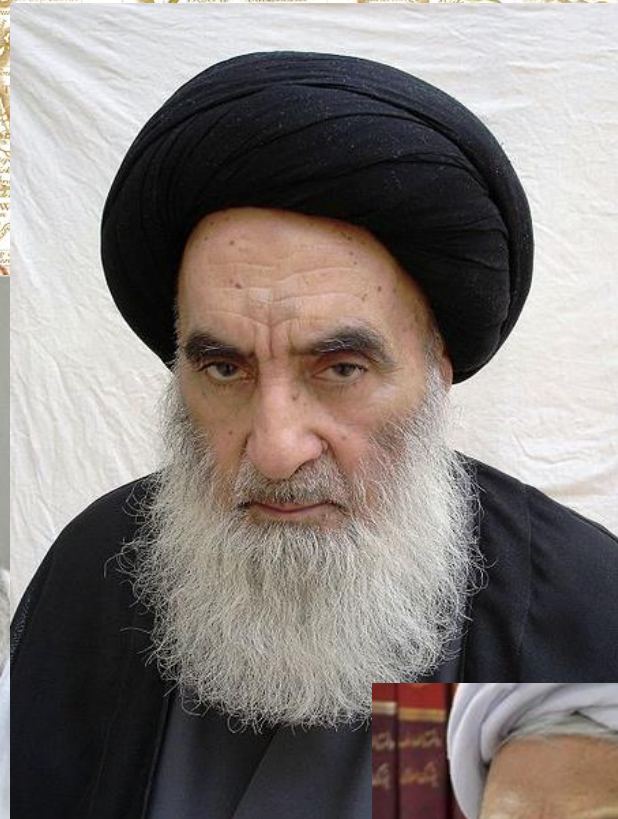
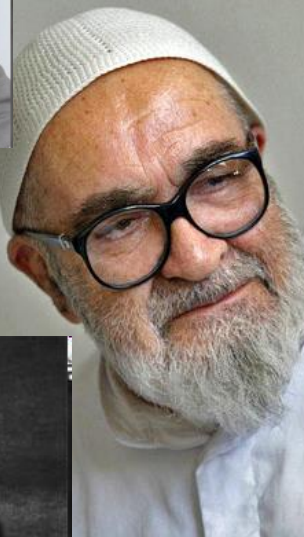
12 İMAMLAR

NÁBOŽENSKÉ AUTORITY ŠÍITSKÉHO ISLÁMU

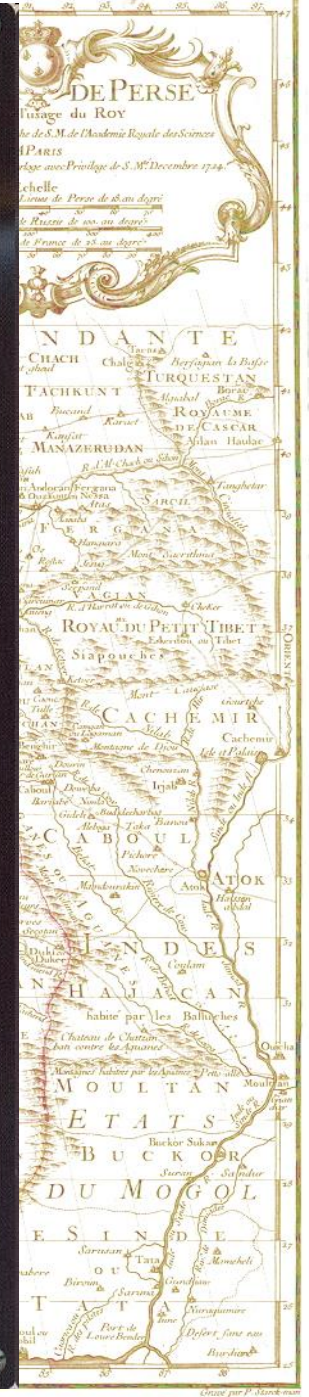
- Odlišné od sunnitského – mají své vlastní autority a náboženské právníky (soudce či ty, kteří vydávají fatwy)
- **Ajatolláh/ájatolláh** („znamení Boží“), ajatolláhů jsou stovky
- Jen někteří jsou považováni za velké **ajatolláhy** (ti bývají považováni za **mardža i-taklíd** - „příklad k napodobení“)
- **modžtahed, hodžatoleslám** – nižší v šíitské hierarchii

NEJZNÁMĚJŠÍ VELCÍ AJATOLLÁHOVÉ

Chomejní, Fadlalláh, Montazerí, Sistání, Saneí, Chameneí

Ethnoreligious Distribution

REGIONY a JAZYKY

• Íránské národy/ jazyky

- Peršané
- Balúčové

• Semitské národy

- Arabové
- Židé

• Turkické národy

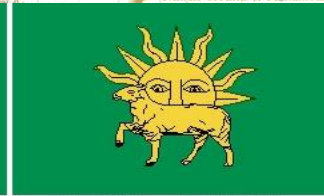
- Azerové
- Kaškájové
- Turkméni
- Kurdové

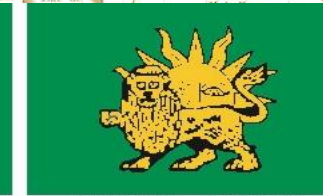
Vývoj perské a íránské vlajky

SAFAVID Dynasty 1502-1524
Ismail I

SAFAVID Dynasty 1524-1576
Shah Tahmasp I

SAFAVID Dynasty 1576-1747
Shah Ismail II

AFSHARID Dynasty 1736-1747
Nader Shah, Royal Standard

AFSHARID Dynasty 1737-1796
Imperial Standard & State flag

ZAND Dynasty 1750-1794

QAJAR Dynasty 1790-1906
Mohammad Khan Qajar

QAJAR Dynasty 1906
Fat'h Ali Shah Qajar

QAJAR Dynasty 1906
d.r. Nasser al-Din Shah Qajar

QAJAR Dynasty late 1906-1906
d.r. Mozaffar al-Din Shah Qajar

QAJAR Dynasty 1906

QAJAR Dynasty 1906-1910

QAJAR Dynasty 1906-1925

PAHLAVI Dynasty 1925-1964

PAHLAVI Dynasty 1964-1979

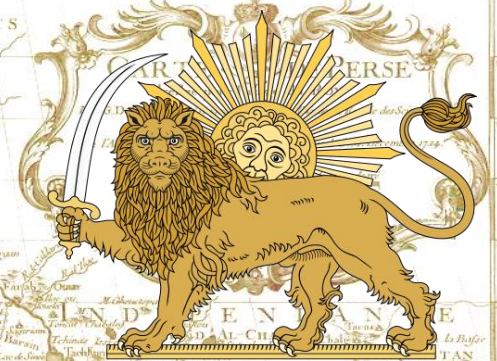
BAKHTIARI Ministry 1979-1980

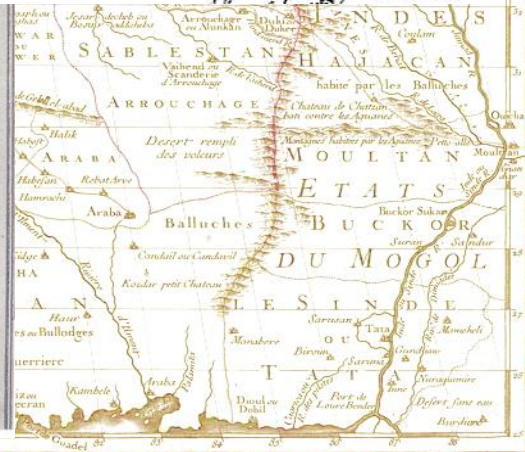
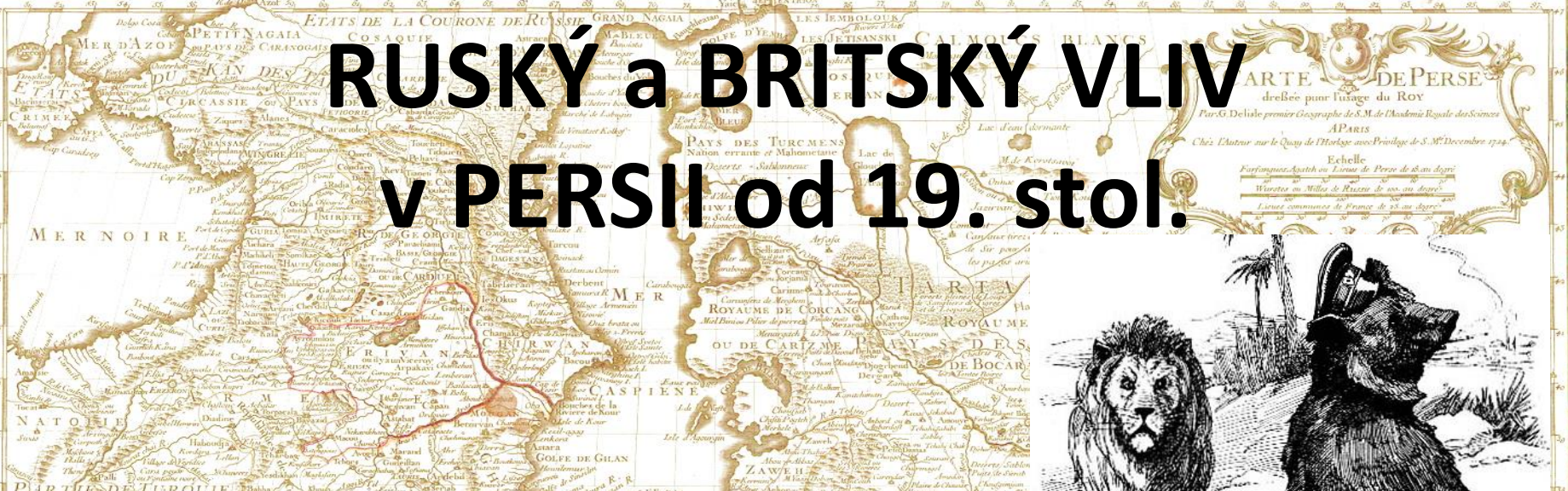
ISLAMIC REPUBLIC of IRAN
1980-p resent

LEV a SLUNCE

- Nejruznější významy
- Starobabylonský a astrologický symbol
- Bůh slunce (šamaš)
- Později asociován s islámem
- Lev je stát, slunce islám

RUSKÝ a BRITSKÝ VLIV v PERSII od 19. stol.

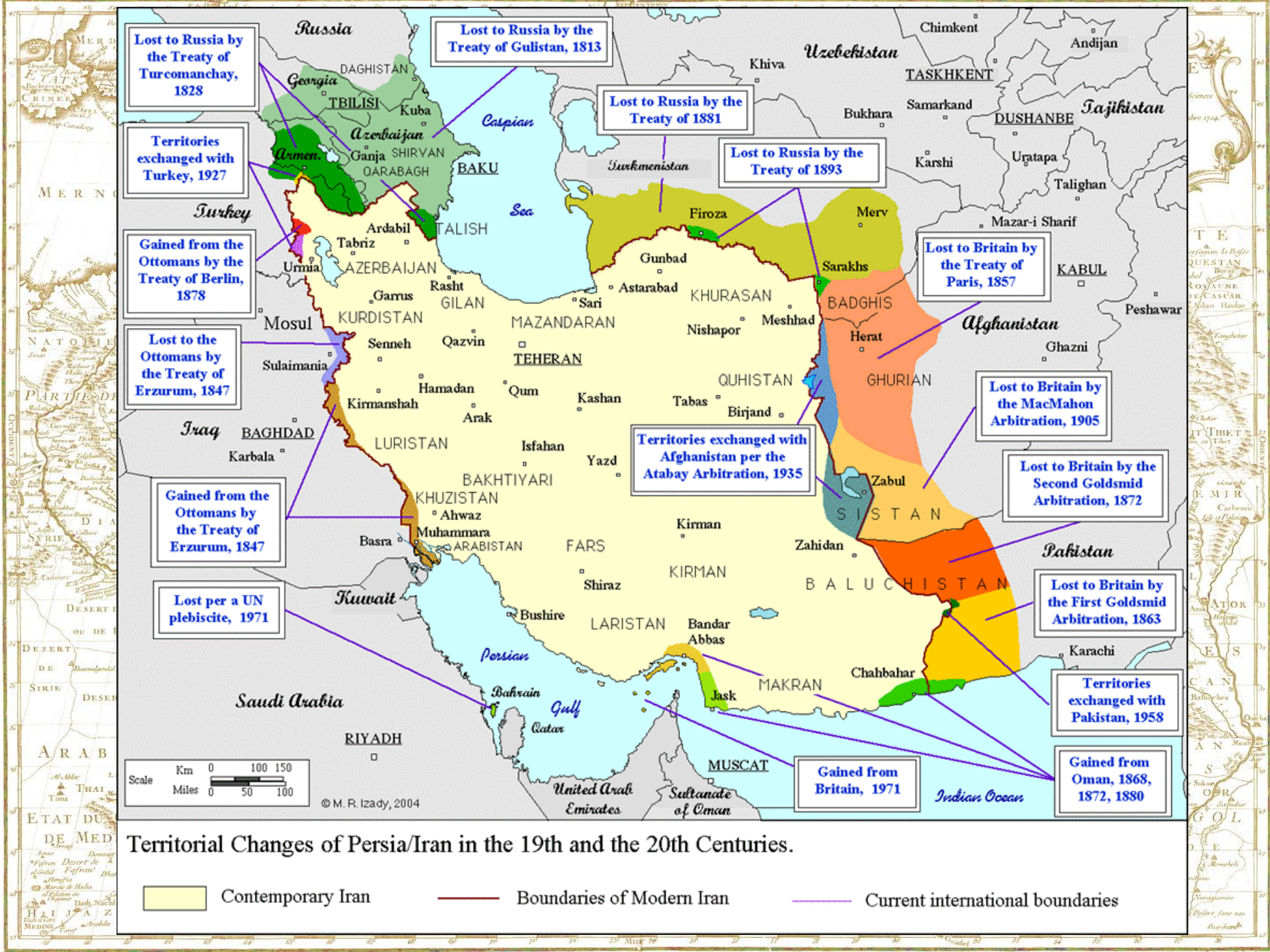
RUSKÝ a BRITSKÝ VLIV v PERSII od 19. stol.

1. Khamseh
2. Qazvin
3. Kermanshah
4. Hamedan
5. Tehran
6. Iraq Adjami
7. Yazd

	Iran at the beginning of the 19th c.		Iranian Attacks		Russian empire limits in 1900
	Losses and gains		1838, Herat Siege by Shah of Iran		1907 Convention
	Losses and gains		1873 Russian acquisitions during the 19th c.		Russian influence
					Britannic influence

Territorial Changes of Persia/Iran in the 19th and the 20th Centuries.

Contemporary Iran
 Boundaries of Modern Iran
 Current international boundaries

Lost to Russia by the Treaty of Gulistan, 1813

Lost to Russia by the Treaty of 1881

Lost to Russia by the Treaty of 1893

Lost to Britain by the Treaty of Paris, 1857

Lost to Britain by the MacMahon Arbitration, 1905

Lost to Britain by the Second Goldsmid Arbitration, 1872

Lost to Britain by the First Goldsmid Arbitration, 1863

Territories exchanged with Pakistan, 1958

Gained from Oman, 1868, 1872, 1880

Gained from Britain, 1971

Lost per a UN plebiscite, 1971

Gained from the Ottomans by the Treaty of Erzurum, 1847

Gained from the Ottomans by the Treaty of Erzurum, 1847

Lost to the Ottomans by the Treaty of Erzurum, 1847

Territories exchanged with Afghanistan per the Atabay Arbitration, 1935

Lost to Russia by the Treaty of Turcomanchay, 1828

Territories exchanged with Turkey, 1927

PERSIE NA ZAČÁTKU 20. STOLETÍ

- Značně feudální a nepopulární Kadžárovská dynastie (1794–1925)
- perská konstituční revoluce 1905–1911 – snaha o svržení/omezení moci Kadžárovců a omezení britsko-ruského polokoloniálního vlivu
- těžká sociální situace postavila duchovenstvo do čela nepokojů – ajatolláhové Behbahání a Tabátbái podporují konstituční revoluci, propagují slučitelnost demokracie s islámem
- 1906 - **Mozáffarúdín Šáh** - první ústava a parlament (madžles)
- 1907 - Persie rusko-britskou dohodou rozdělena do sfér vlivu (stoupající zájem o ropu)
- američtí poradci (Schuster, později Millspaugh)
- 1908 - vojenský převrat nového šáha **Muhammada Aliho** – ústava zrušena, později znovu obnovena za posledního Kadžárovce **Ahmada Šáha** – definitivně svržen 1925 Rezá Chánem, vrchním velitelem armády

Poslední Kadžárovci:

OU LE NAGED

BAHRÉIN

ROYAUME DE MASCATE

DYNASTIE PAHLAVÍ

- Rezá Chán Pahlaví
- Původně důstojník ruského kozáckého pluku
- 1921 – vrchní velitel armády
- 1925 se nechává Réza Chán korunovat šáhem a přijal jméno

REZÁ ŠÁH PAHLAVÍ

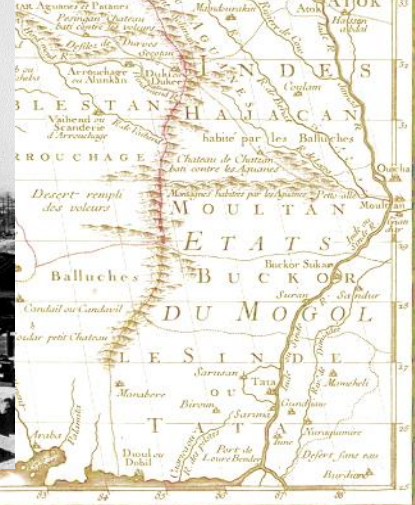
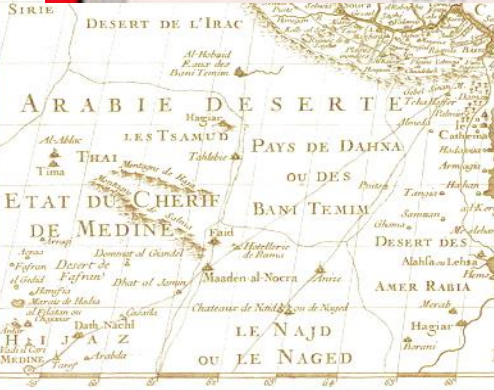
FIFTIEN CENTE SEPTEMBRE 8, 1940

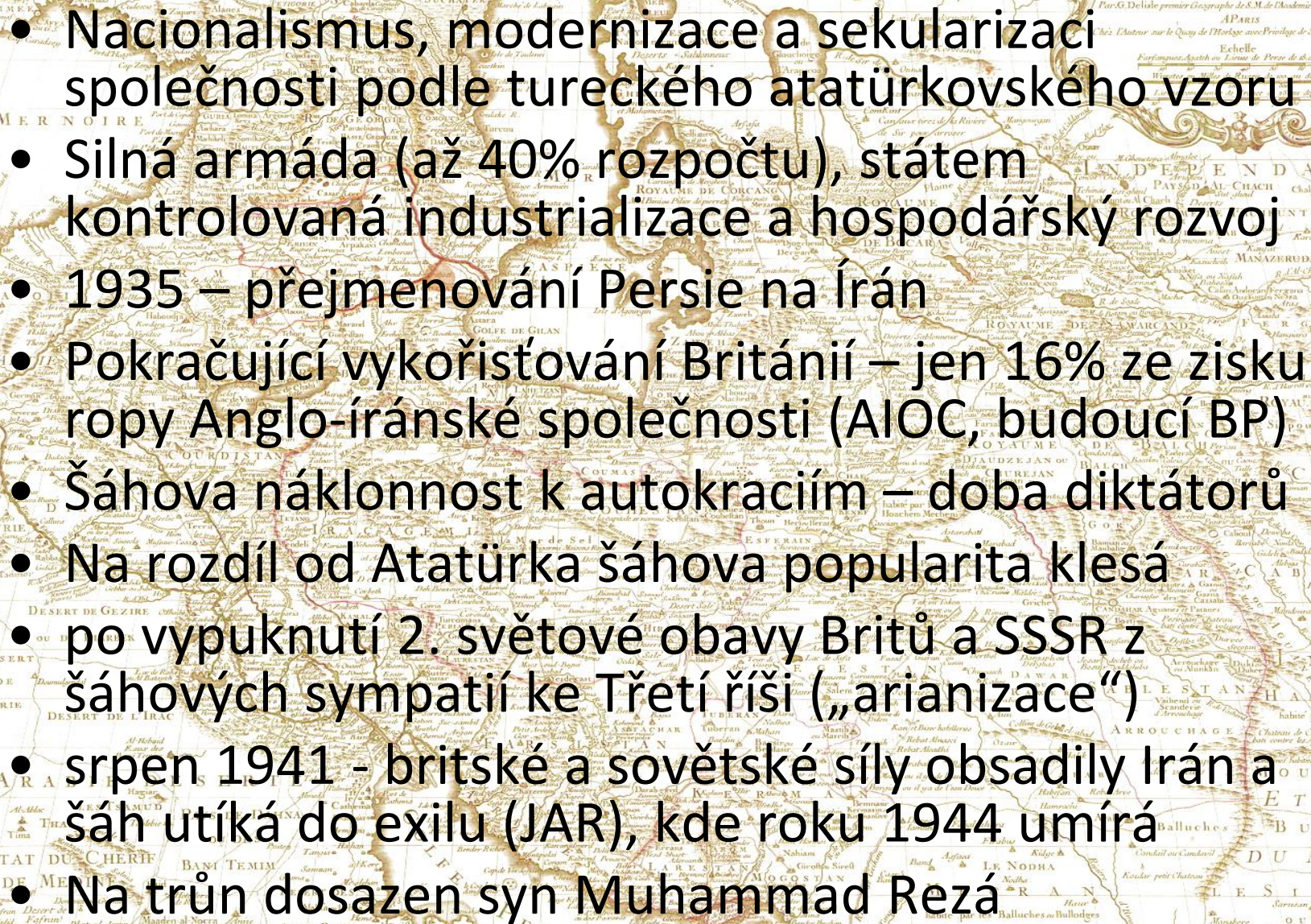
TIME

THE WEEKLY NEWSMAGAZINE

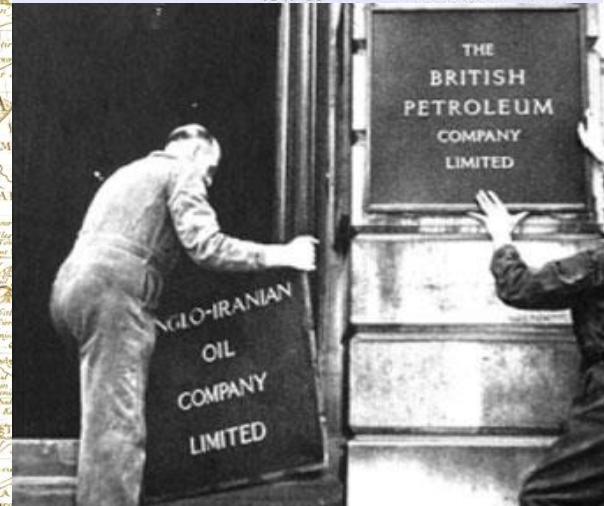

IRAN'S REZA SHAH PAHLAVI
He placed both ends until they met.
(Walter Dill Scott)

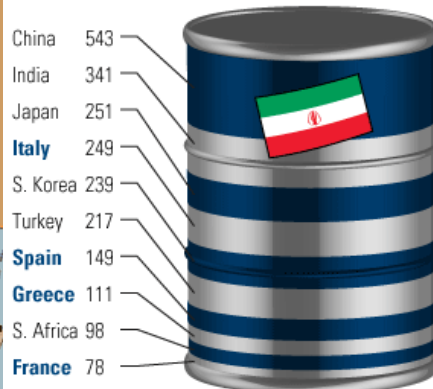
-
- Nacionalismus, modernizace a sekularizaci společnosti podle tureckého Atatürkova vzoru
 - Silná armáda (až 40% rozpočtu), státem kontrolovaná industrializace a hospodářský rozvoj
 - 1935 – přejmenování Persie na Írán
 - Pokračující vykořisťování Británií – jen 16% ze zisku ropy Anglo-íránské společnosti (AIOC, budoucí BP)
 - Šáhova náklonnost k autokraciím – doba diktátorů
 - Na rozdíl od Atatürka šáhova popularita klesá
 - po vypuknutí 2. světové obavy Britů a SSSR z šáhových sympatií ke Třetí říši („arianizace“)
 - srpen 1941 - britské a sovětské síly obsadily Írán a šáh utíká do exilu (JAR), kde roku 1944 umírá
 - Na trůn dosazen syn Muhammad Rezá

Íránská ropa

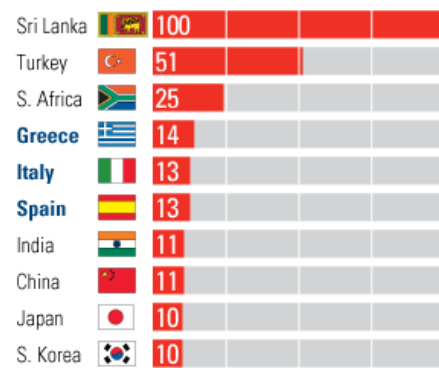

Iran Oil Exports

Top 10 Iranian Oil Importers
(Thousand barrels/day, Q2 '11 Data)

Iran as a Percentage of Total Crude Imported
(January-June 2011)

*E.U. Member States

Source: Reuters, U.S. EIA, IEA

Írán během druhé světové války

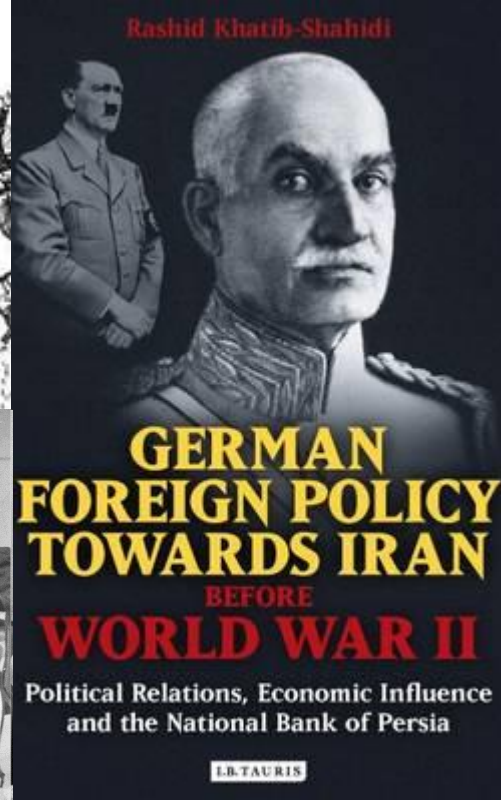

IN THE
LION'S SHADOW

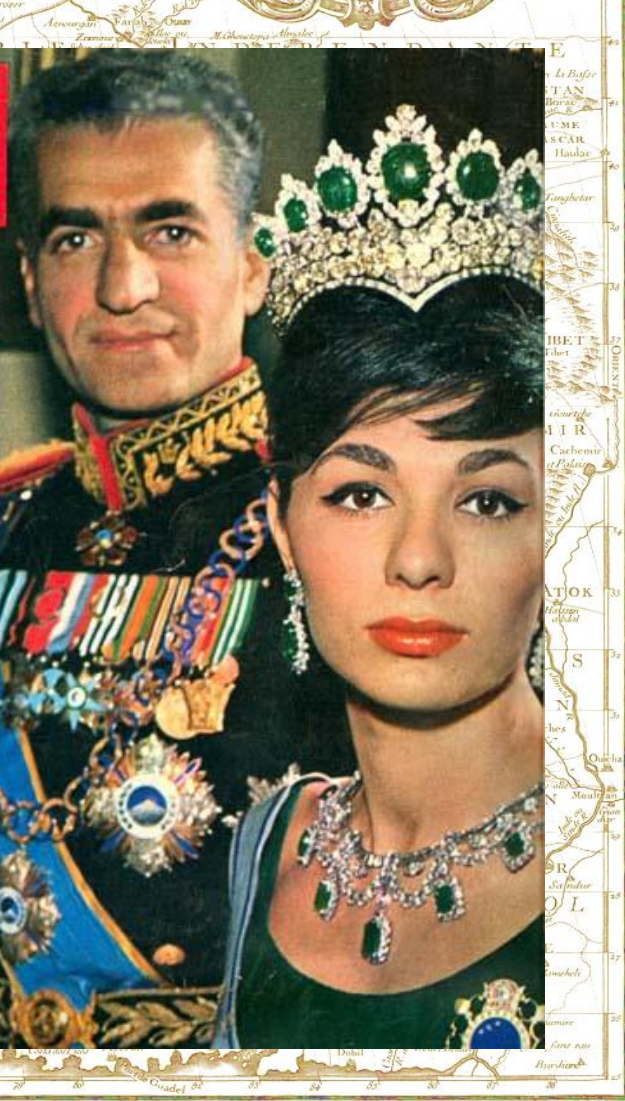
SARDARI
THE IRANIAN SCHINDLER

FARIBORZ MOKHTARI

MUHAMMAD REZÁ PAHLAVÍ (1919–1980)

1941 – 50. léta

- dosazen na místo svého svrženého otce, Rezá Šáha Pahlavího
- 1946 Britové odcházejí, ale Rusové zůstávají v Azerbajdžánu, „aby ochraňovali stranu Túde“ – **Íránskou komunistickou stranu (Hezb-e Túde-je Írán)**, ale po konfliktech nakonec také odcházejí
- 1949 je strana Túde obviněna z osnování atentátu na šáha a je zakázána
- Stoupá počet stoupenců znárodnění zahraničních ropných společností – 15. 3. 1951 hlasuje madžles pro znárodnění
- 28. 4. 1951 – premiérem se stává **Mohammed Mosaddek**, žádá o americkou pomoc, ale neúspěšně. Naopak je v rámci McCarthyismu diskreditován
- Mosaddek zůstává velmi populární, omezuje šáhovy pravomoci
- USA a Britové chtějí Mosaddeka sesadit – poprvé neúspěšně, podruhé při operaci „Ajax“ úspěšně – CIA podporuje ajatolláha Kášáního a Ború džerdího a některé další složky, včetně kriminálních gangů
- USA posílí krátkodobě svůj vliv, ale ztratí obecně popularitu jako „ctnostnější varianta“ britského a ruského vlivu – jejich politika začíná být podobně bezohledná

CARTE DE PERSE

dressée pour l'usage du Roy

Par G. Delisle premier Geographe de S. M. de Chastillon Royale des Sciences

APARIS

Chez l'Auteur sur le Quay de l'Horloge avec Privilège de S. M. le 20 Decembre 1794.

Echelle

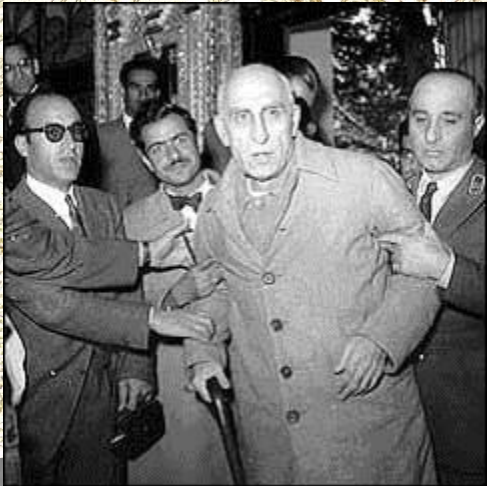
Fortification, Asiatique ou Ligne de Po

Wursten ou Miles de Revoise de

Lignes communes de France de

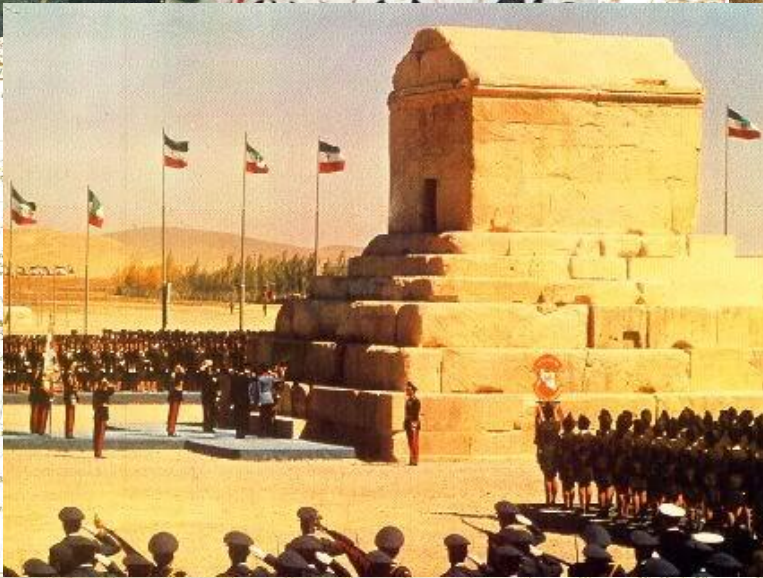
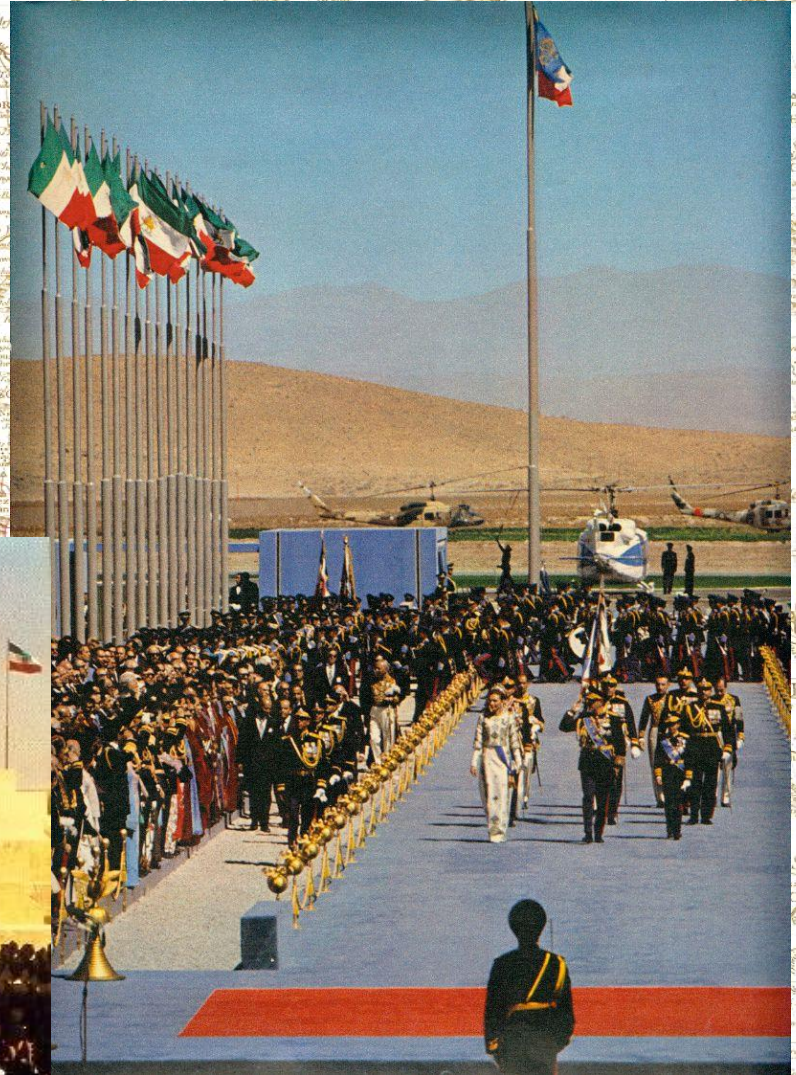
Mohammad Mosaddek (1882–1967)

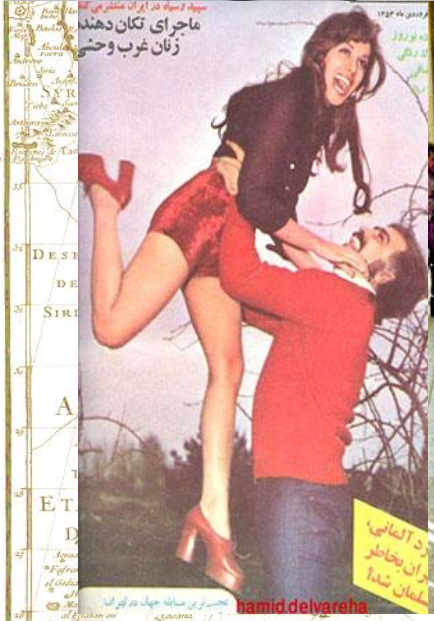
Šáhův režim po Mosaddekovi

- Sesazením Mosaddeka (domácí vězení, kde zemřel 1964) končí krátké období pluralismu, šáh jedná více mocensky, zakládá loutkové strany, roste moc tajné služby SAVAK
- podpora ze strany USA, Izraele a Západu
- šáh se udržuje u moci jak obratnou diplomacií, tak i tvrdou represí
- tzv. „**Bílá revoluce**“: společenské reformy a modernizace měly z Iránu učinit 6. největší ekonomiku na světě do roku 2000, velká kritika pozemkové reformy
- Šáh vládu neopírá ani tak o islámské základy společnosti, ale o historii Persie
- Postupné odcizování vlády a běžných lidí
- Kritika režimu ze strany stále větší části šiitských duchovních, 1963 vystoupí poprvé veřejně nepřítel známý ajatolláh Chomejní (ajatolláhem se stal v r. 1961 po smrti aj. Borúžerdího), uvězněn, stává se hlavní osobností opozice, 1964 vypovězen ze země (Irák, Turecko, Francie)

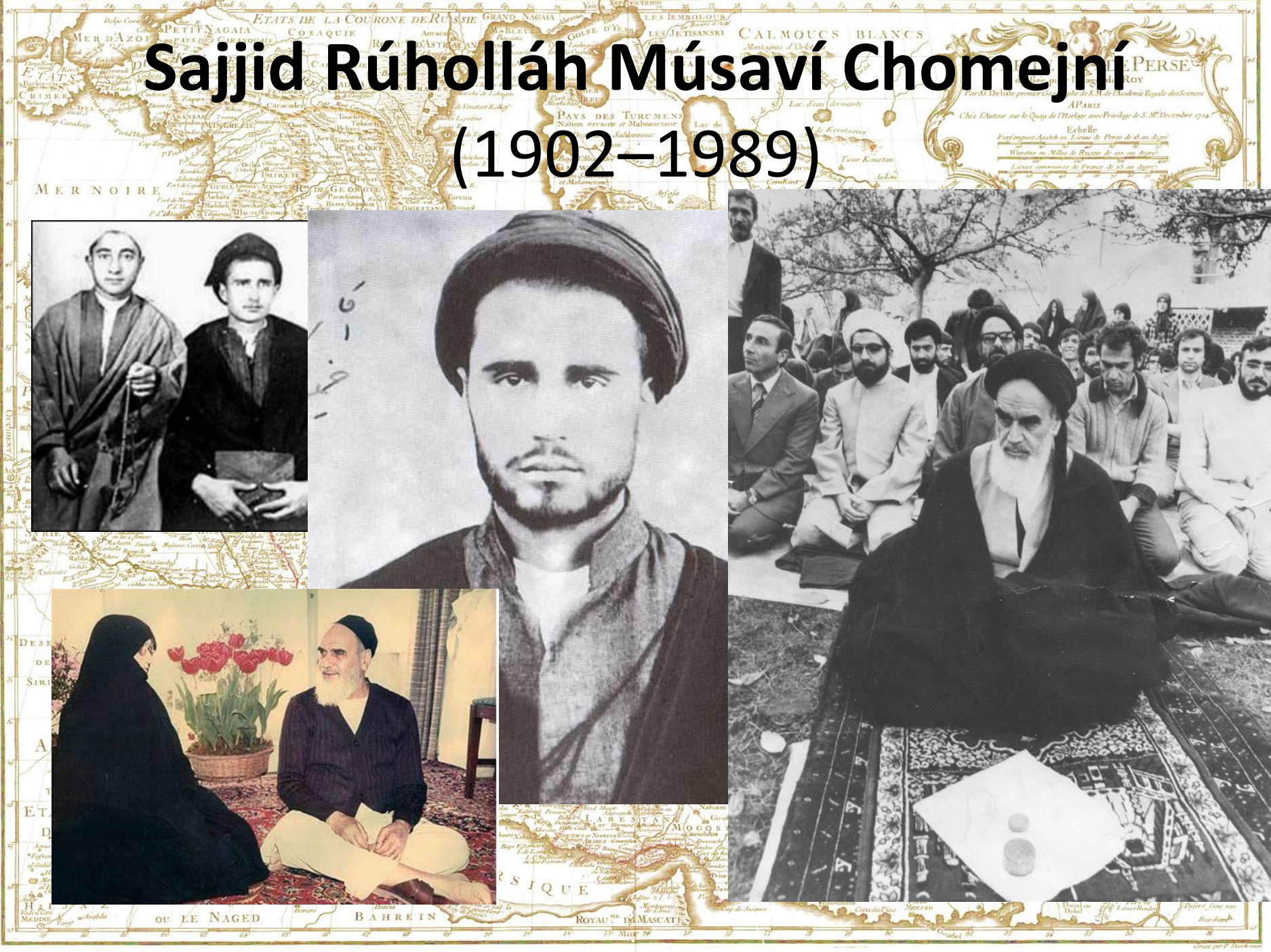
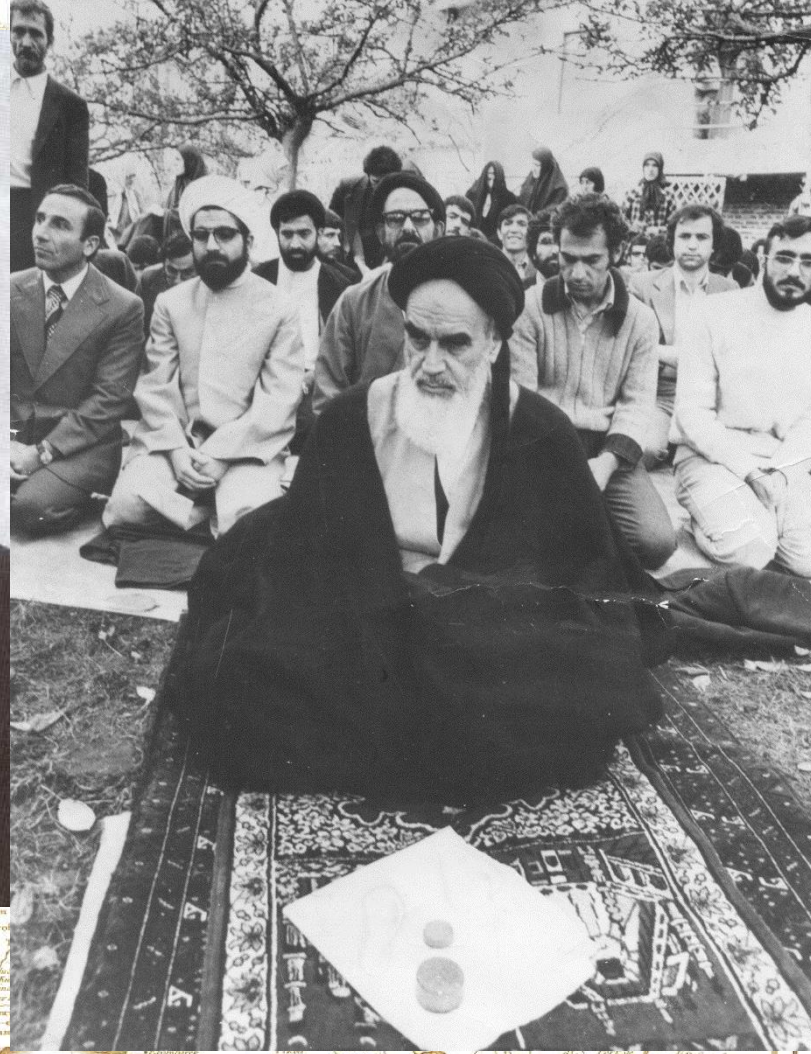
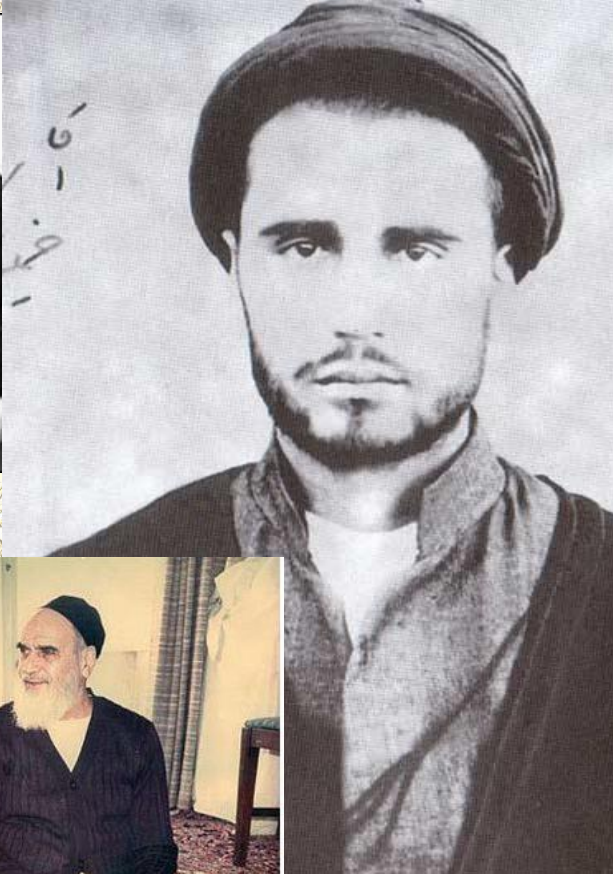
1971 - Oslavy 2500 let Íránu

Sekulární městská společnost

Sajjid Rúholláh Músaví Chomejní (1902–1989)

Chomejního projekt islámského státu

- Šíitské i sunnitské koncepce jsou značně podobné (Maudúdí, Chomejní)
- Moc duchovenstva (Veláját e-Fačíh) – šáhovská monarchie je nepřijatelná

„Islámský stát není despotický, ani absolutistický. Je konstituční. Samozřejmě nikoliv v západním smyslu. Je konstituční v tom smyslu, že vládcí jsou ve své moci a správě vázáni řadou podmínek určených Koránem a sunnou... Islámská vláda je vládou Božího zákona.“

Chomejní (Hókumat e-Islámí)

Předvečer islámské revoluce

- Od r. 1963 – prudký hospodářský vzestup země (GDP z 200 na 2000 USD do konce 70. let) – vyšší kontrola na produkci a cenami ropy – přesto dojde k vysoké inflaci
- Velké sociální rozdíly, v zemi žije řada cizinců a Američanů, ale v úplné dobrovolné izolaci
- Stupňují se represe režimu – iránské monarchie – Amnesty zařadila Írán mezi nejvíce represivní režimy. Útlak levicových sil a islámských duchovních. Menšiny ale požívají relativní svobody (to se po revoluci částečně změnilo)
- 1971 – bombastické oslavy 2500 let perské monarchie

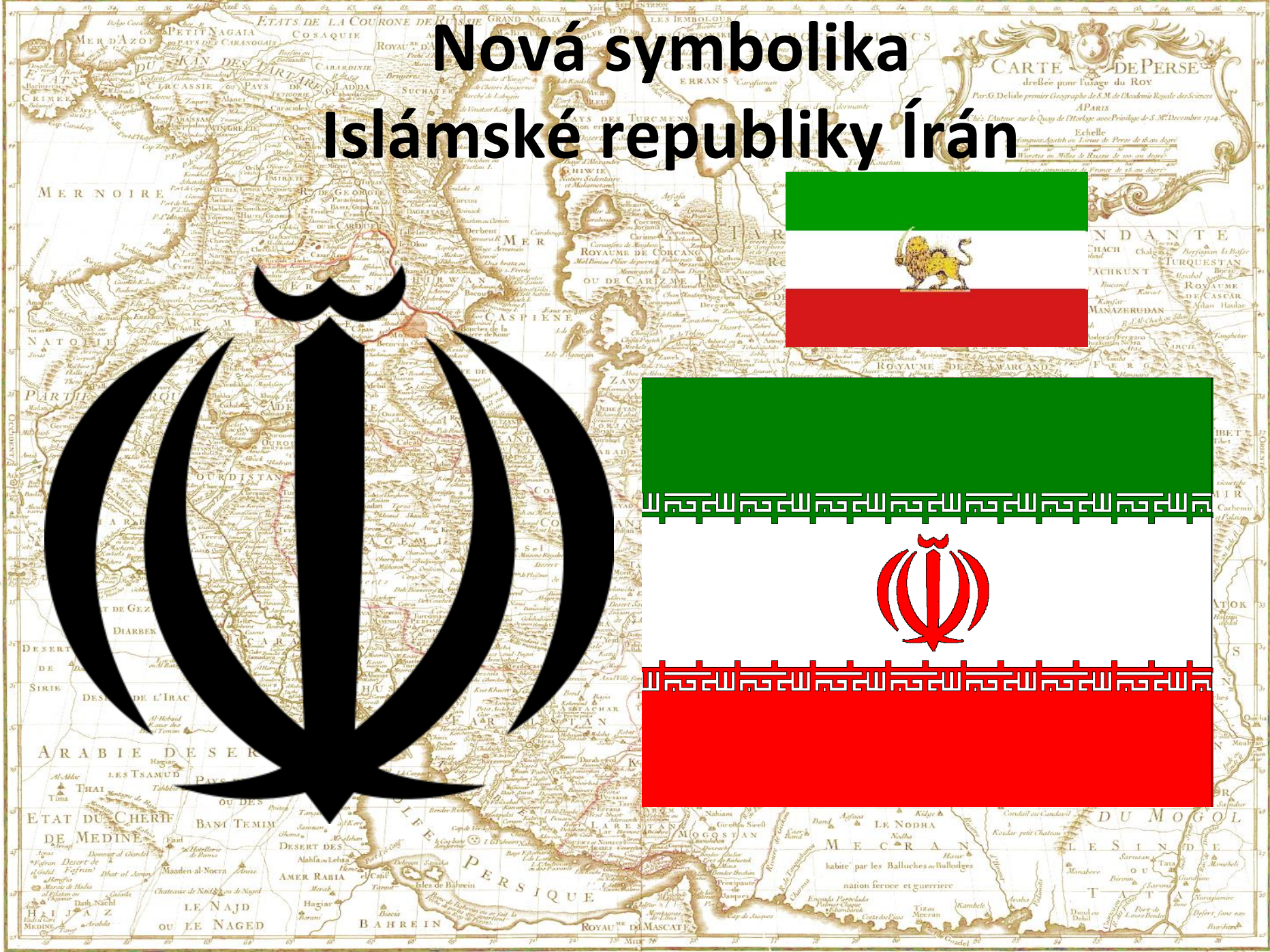
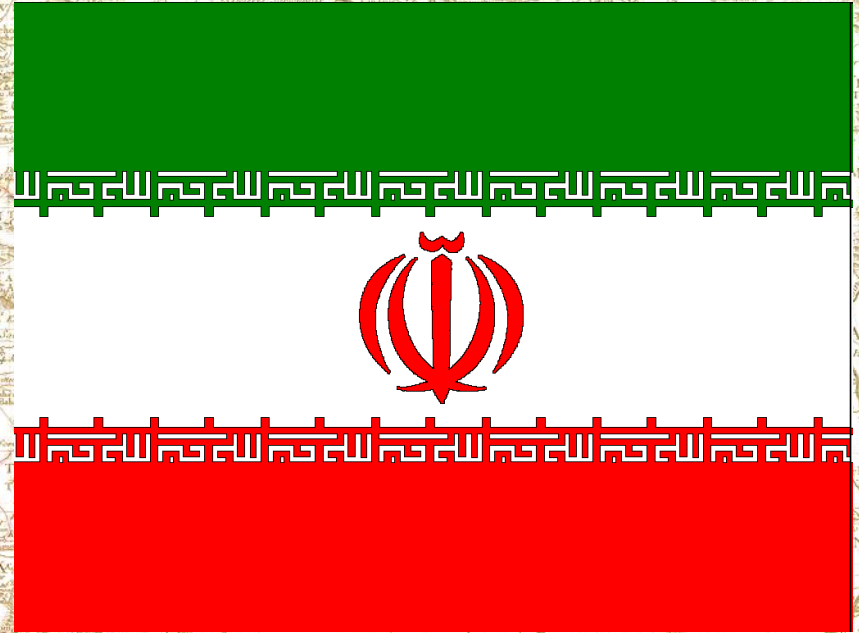
Islámská revoluce

- Leden 1978 – vyjdou útočné články na Chomejního a na duchovenstvo – dojde k demonstracím, potyčkám a střelbě do demonstrantů – rozbíhá se koloběh demonstrací, emotivních pohřbů a násilí
- Ajatolláh Šariátmadarí vyzývá ke klidu
- V srpnu 1978 dojde v Abádánu k neobjasněnému požáru kina „Rex“ (370 obětí) – opět se rozhoří násilí, obrovské demonstrace v Teheránu – 8. září „Černý pátek“
- Podzim 1978 – většina opozičních skupin se sjednotí pod Chomejního programem
- Šáh vyhláší reformy, ale je již příliš pozdě, prchá v lednu 1979 ze země
- 1. února 1979 – návrat Chomejního

-
- březen 1979 – 97% obyvatel se vysloвило pro vznik Islámské republiky
 - následně vešla v platnost ústava, která je směsicí šíitského islámu a tradiční státovědy
 - květen 1979 – založení **Revolučních gard** – vyrovnání sil armády ve prospěch Chomejního
 - Zformování **Strany islámské republiky (IRP)**, vytvoření zcela nového politického systému
 - likvidace řady představitelů šáhovského režimu, někteří duchovní se od Chomejního odklání (např. ajatolláh Šarí atmadarí), na což doplácejí
 - Omezení svobody tisku
 - První iránský prezident Baní Sadr odvolán po roce vlády z funkce

Nová symbolika Islámské republiky Írán

Hlubší důsledky islámské revoluce

- Islámská revoluce a specifický model vlády přispěl k přesvědčení Íránců o vlastní jedinečnosti a kulturním významu
- Vytvoření fungující alternativy západním i komunistickým hodnotám (nejvíce voleb na BV po Izraeli, jistá možnost opozice – jak v kléru, tak i mimo něj – např. Širín Ebádiová)
- Vyjadřovala více i méně oprávněné pocity rozhořčení vůči Západu
- Ventilovala rozhořčení z despotické monarchie
- Inspirace zahraničí, či přímo ovlivňování cizí politiky (libanonský Hizballáh, dnes Sýrie, zdaleka ne všichni ší'ité touží po íránském modelu – viz vlastní centrum ší'ismu v Iráku)

ÍRÁNSKO-IRÁCKÁ VÁLKA (1980–1989)

Konec 80. let a Chomejního smrt

- Srpen 1988 – konec války
- únor 1989 – fatwa proti Rushdiemu – posílení vlastní pozice v islámu,
- Chomejního dopis Gorbačovovi
- Zbavení nástupnictví **ajatolláha Montazerího**, nahrazen prezidentem **Chameneím**, na jeho místo nastoupil **Rafsandžání** – odstraňování následků války, rekonstrukce poškozené ekonomiky
- **3. června 1989** Chomejní umírá
- Na Montazerího navázal **ajatolláh Sáne'í** – fatwa proti jaderným zbraním a proti sebevražedným atentátům
- Do Íránu proudí uprchlíci z Iráku a Afghánistánu

Akbar Hášemí Rafsandžání (1934-2017)

- Prezidentem 1989-1997
- Zastánce ekon. reformem a méně konfrontačního přístupu
- Mírné zlepšení ekon. situace, hlavně venkova. zlepšení situace žen
- Rahbar se spíše stahuje do pozadí a zasahuje jen občas

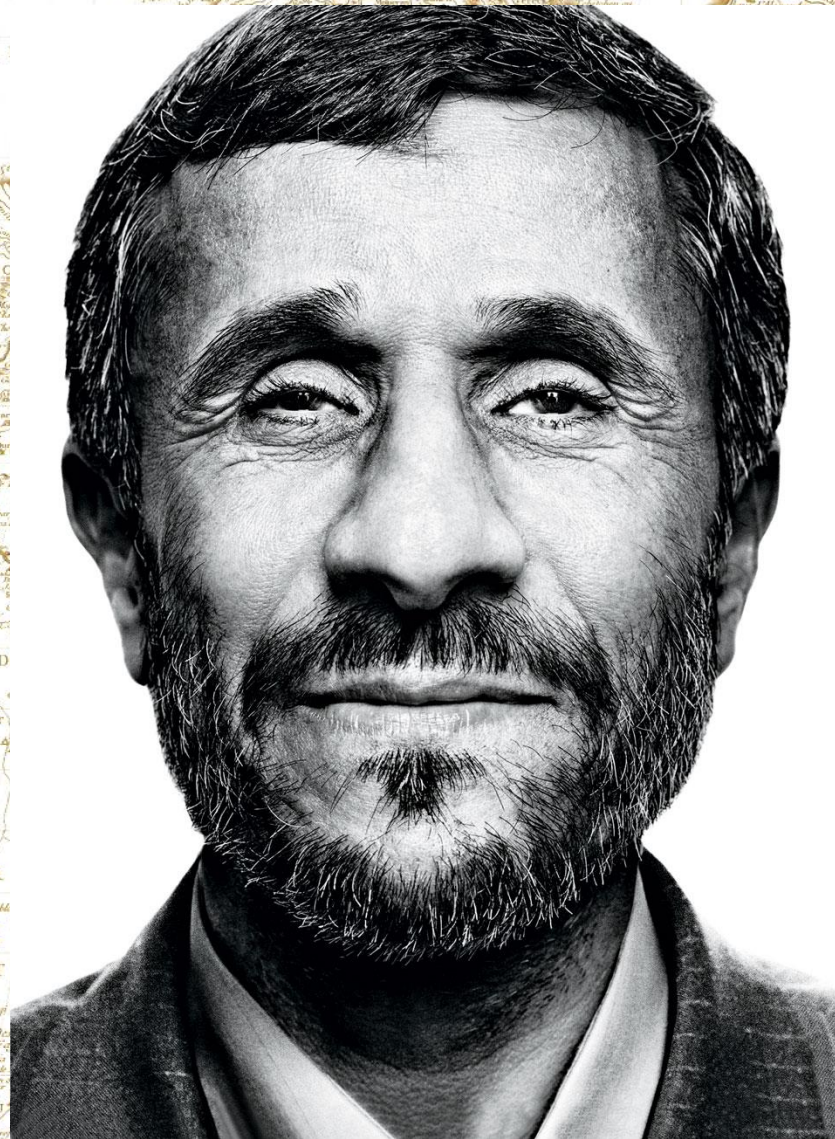
Muhammad Chátamí (1943)

- Prezidentem 1997–2005
- Pokračovatel politiky Rafsandžáního
- Důraz na zákonnost (vs. mimosoudní represe)
- stavěl se do viditelné opozice vůči teokratickým institucím, hlavně vůči Radě dohlížitelů.
- Spřátelil si významné světové politiky a naopak odmítl podporovat extrémisty
- On sám podporoval navázání diplom. vztahů s USA, ale to nebylo průchozí přes konzervativce, na které často narážel
- Z počátku jeho vlády větší svoboda tisku
- Po roce 2000 nárůst zbrojních ambicí Íránu a posílení jaderného programu

Mahmúd Ahmadínežád (1956)

- 2005–2013
- Důraz na chudé a venkov
- Populismus, provokativní rétorika
- Komplikace vztahů Írán-Západ, vyhocení diskuse ohledně jaderného programu
- Posílení sankcí vůči Íránu
- Jeho konflikty s klérem a rahbarem

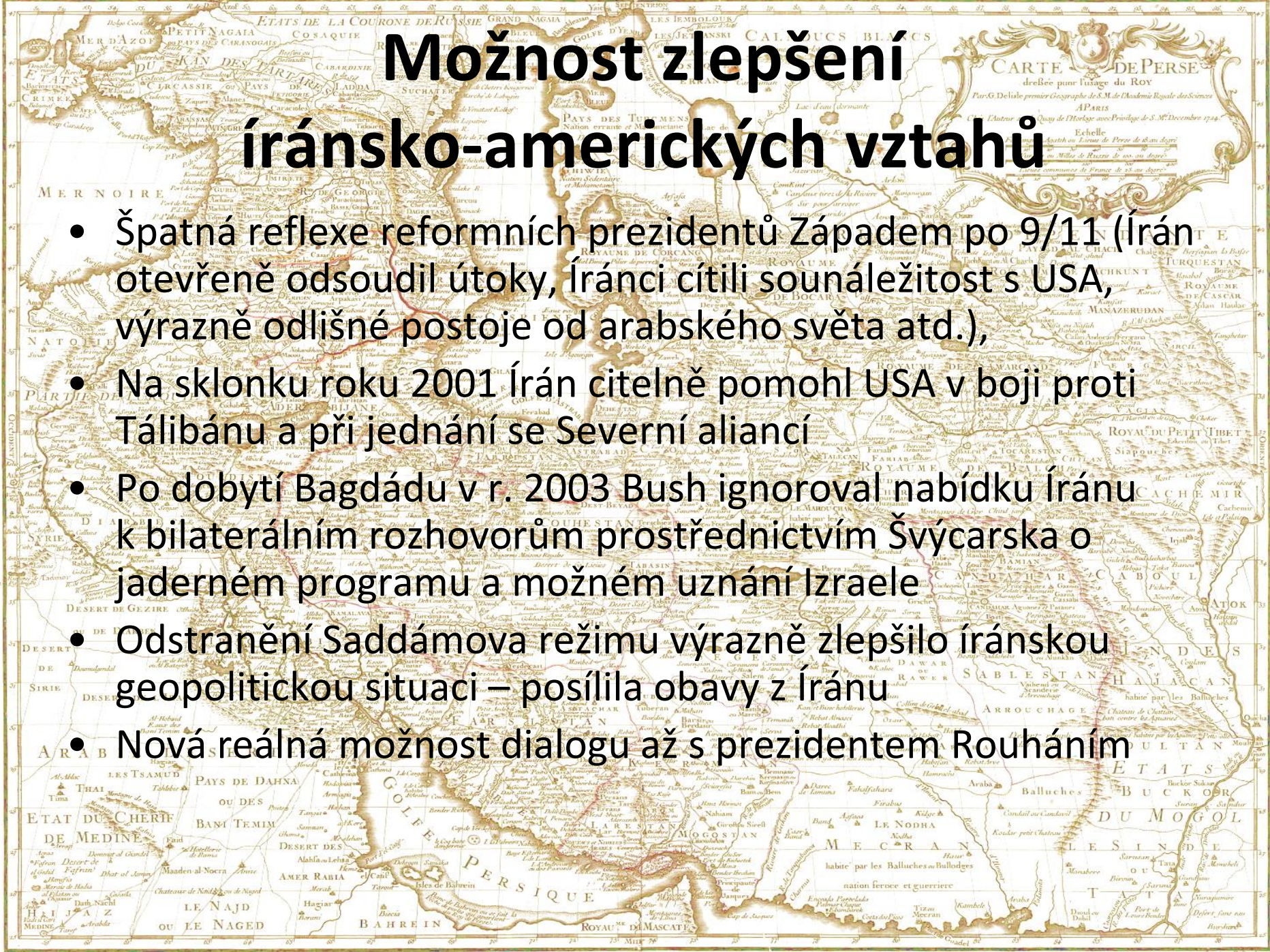
Konfliktní body iránsko-amerických vztahů

- Podpora šáhovského režimu, využívání Íránu a vměšování se do jeho politiky (hlavně svržení Mosaddeka)
- Po r. 1979 – tvrdá protiamerická rétorika („Velký satan“)
- Obsazení americké ambasády v r. 1979, rukojmí a přerušení diplomatických styků
- Bombové útoky Hizballáhu na US Marines a útok na US ambasádu v Libanonu - 1983
- Americké podněcování nepokojů v Íránu, podpora Saddáma Husajna během války s Íránem
- V roce 1986 bylo zjištěno, že Reaganova administrativa prodávala ilegálně zbraně Íránu a z výtěžku financovala Contras v Nikaragui.
- Útoky na iránské lodě v Perském zálivu
- 1988: Sestřelení civilního letu 655 křižníkem USS *Vincennes*
- Bushova rétorika „Osy zla“ (2002)
- Ostrý antisionismus Íránu (hlavně Ahmadínežád)
- Vliv iránského exilu a zjednodušování iránské reality a politického systému
- řada dalších incidentů...

Možnost zlepšení iránsko-amerických vztahů

- Špatná reflexe reformních prezidentů Západem po 9/11 (Írán otevřeně odsoudil útoky, Iránci cítili sounáležitost s USA, výrazně odlišné postoje od arabského světa atd.),
- Na sklonku roku 2001 Írán citelně pomohl USA v boji proti Tálibánu a při jednání se Severní aliancí
- Po dobytí Bagdádu v r. 2003 Bush ignoroval nabídku Íránu k bilaterálním rozhovorům prostřednictvím Švýcarska o jaderném programu a možném uznání Izraele
- Odstranění Saddámovy režimu výrazně zlepšilo iránskou geopolitickou situaci – posílila obavy z Íránu
- Nová reálná možnost dialogu až s prezidentem Rouháním

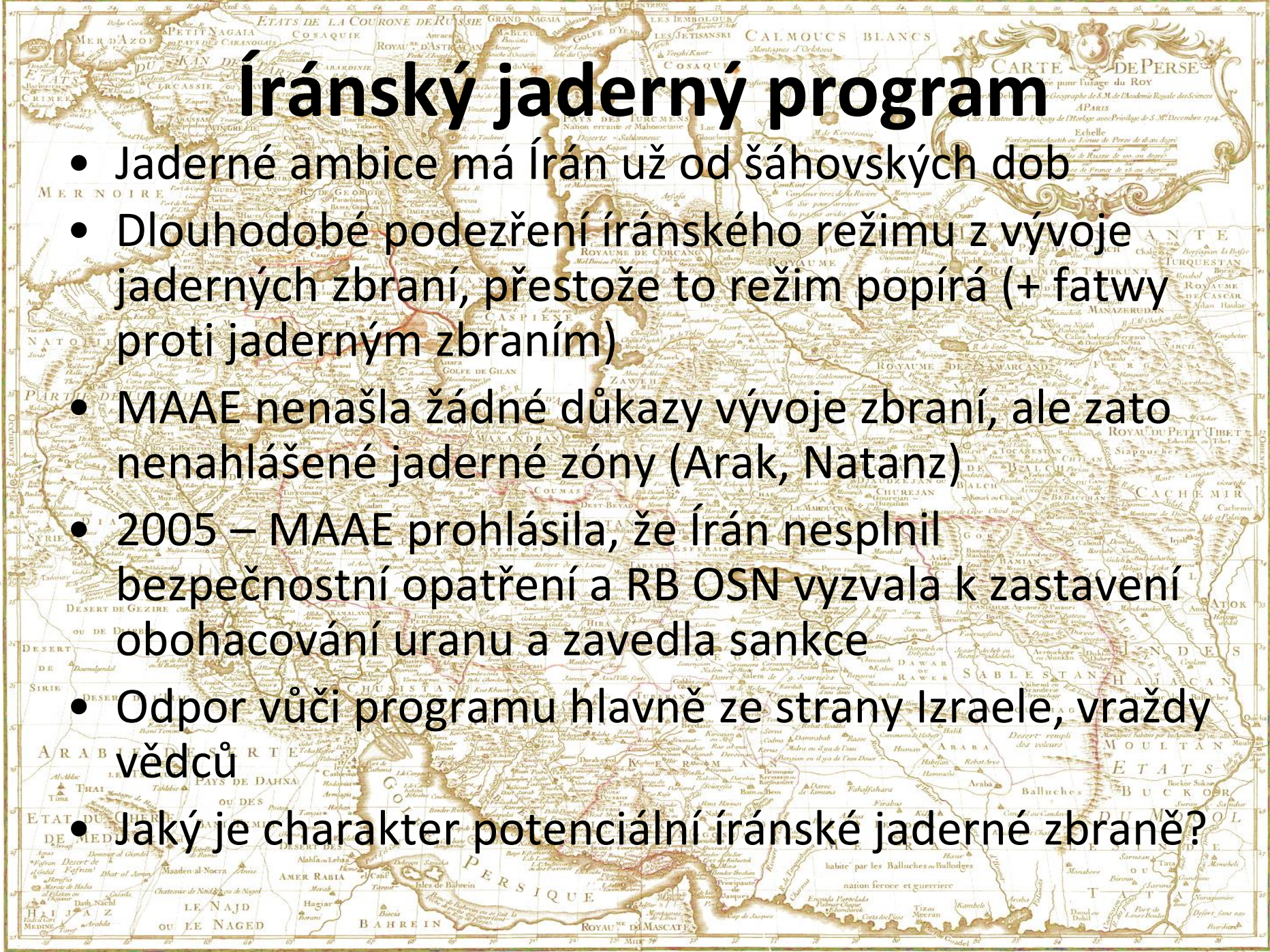
„Zelená revoluce“

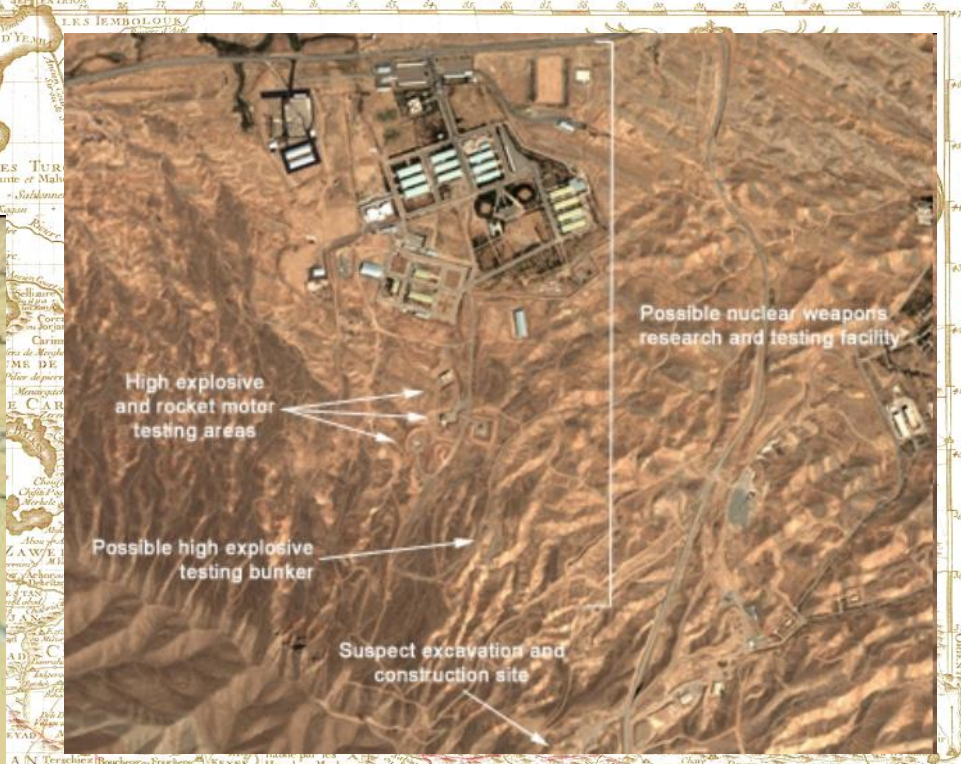
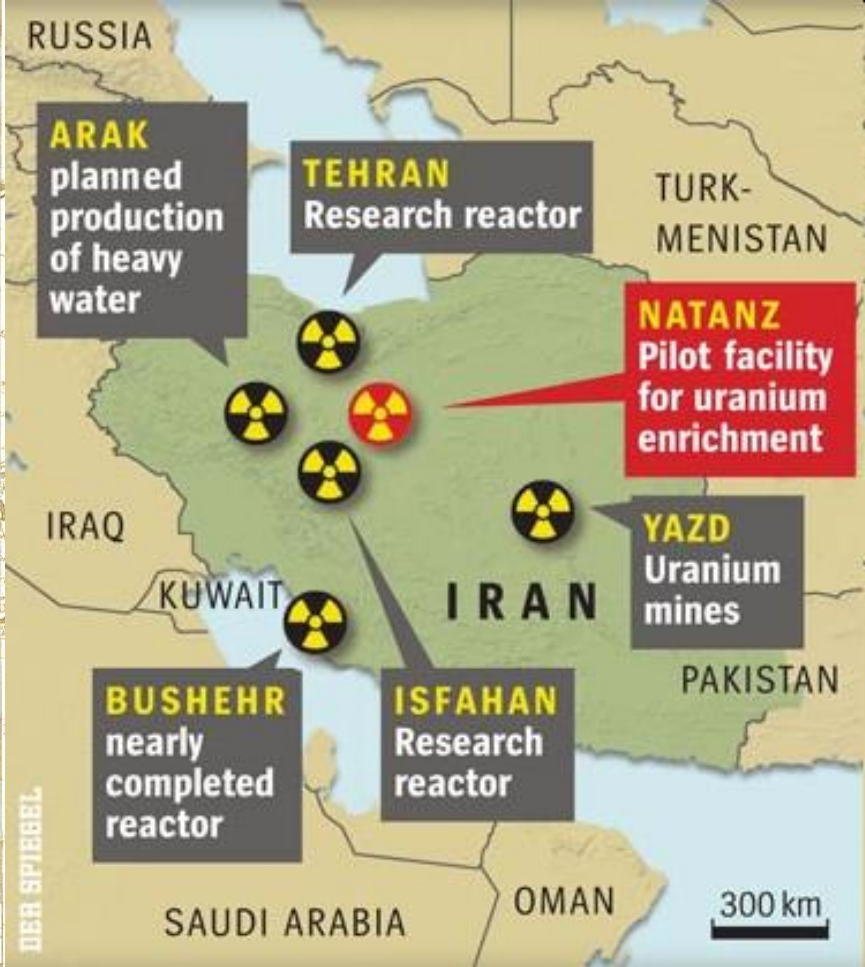
- Červen 2009 – série protivládních protestů v souvislosti s 2. volebním obdobím M. Ahmadínežáda, kdy byl poražen reformní kandidát Mír Hosejn Músávi.
- Músávi označil výsledky za zfalšované, což zaktivizovalo hlavně lidi ve městech
- Demonstrace, nepokoje, následně krveprolívání a represe
- Proti demonstrantům posléze vystoupil rahbar, což znamenalo konec a potlačení revoluce

Íránský jaderný program

- Jaderné ambice má Írán už od šáhovských dob
- Dlouhodobé podezření íránského režimu z vývoje jaderných zbraní, přestože to režim popírá (+ fatwy proti jaderným zbraním)
- MAAE nenašla žádné důkazy vývoje zbraní, ale zato nenahášené jaderné zóny (Arak, Natanz)
- 2005 – MAAE prohlásila, že Írán nesplnil bezpečnostní opatření a RB OSN vyzvala k zastavení obohacování uranu a zavedla sankce
- Odpor vůči programu hlavně ze strany Izraele, vraždy vědců
- Jaký je charakter potenciální íránské jaderné zbraně?

Hasan Rouhání (1948)

Hassan Rowhani

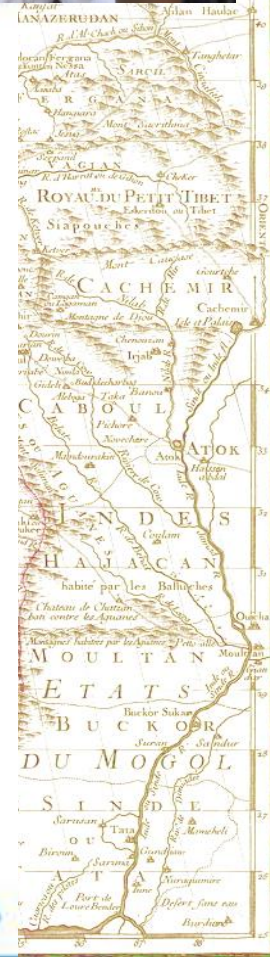
Iran's incoming president

Elected president
in the first round with
50.68 % of the vote

Moderate cleric. Aged 64

- Former top nuclear negotiator
- Advocates engagement with world powers, including bilateral nuclear talks with the **United States**
- Favours restoring **diplomatic ties with Washington**, severed in 1980
- Says **easing international sanctions** could help tackle Iran's **economic woes**
- But warns, *"The nations who tout democracy and open dialogue should speak to the Iranian people with respect and recognise the rights of the Islamic republic."*

Íránský vliv a spojení (2017)

Iran's influence

Turkey

The two countries have trade relations however disagree over the future of the Assad regime in Syria

Afghanistan

Iran both provides assistance to the Afghan government and maintains close ties with Taliban groups

Pakistan

There is economic cooperation with the administration and a willingness to cooperate militarily

Lebanon

Iran wields far-reaching influence through its proxy Hezbollah, including on the country's internal politics

Iran

UAE

The two nations have close trade relations

Syria

Iran is a military and political patron of the Assad regime, and is cooperating with Russia on a future peace deal

Iraq

Iran is a major trade partner, cooperates in war against ISIS

Qatar

Iran is both an economic and military partner. The two nations also share ownership of the world's largest gas field

Yemen

Iran supports Houthi forces in its war against the government and allied Saudi forces

Děkuji za pozornost!

Pro další informace sledujte:

<http://blizky-vychod.blogspot.com>

Na stránkách si můžete objednat autorovy knihy:

- *Judaismus a politika v Izraeli* (2002, 2009)
- *Izrael a Palestina* (2005)
- *Encyklopedie blízkovýchodního terorismu* (2007)
- *Rabíni naší doby* (2010, spoluautor)
- *Dějiny moderního Izraele* (2011)
- *Lidé svatých zemí* (2012)

